

רשימות "מעלות התורה"

לפניכם מסמך אוטנטי ומרתק משיבת מעלות התורה (בשנים תשנ"ב - תשנ"ג), ממה ששמעתי וראיתי אצל שני המאורות הגדולים, מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, ובנו מרן הגר"ש אויערבאך זצוק"ל. **רוב הדברים נרשמו ביום שמיעתם ממש** (כמובן מנקודת מבטו של בחור צעיר) והועתקו כמעט ללא שינויים, ולכן גם התארים נשארו כביום כתיבתם. © 0504120208

קיץ תשנ"ב

התגלגלה שיחה בלימוד והיינו צריכים לפירוש המילה "סגולה", ורה"י שליט"א אמר שזה מלשון "סגולת מלכים" שרש"י מביא בפ' יתרו (שהכוונה אוצר חביב), ואח"כ אמר לי שצריך ללמוד תנ"ך כי ת"ח צ"ל מקושט בכ"ד כתבי הקודש, ואין צורך בהרבה מפרשים אלא מספיק כעשר דקות ביום עם רש"י והמצודות.

לאחר זמן אמרתי לרה"י שליט"א שהתחלתי ביחזקאל, ואז הוא הסתפק אם יחזקאל היה כהן או לא כי היה לו בראש "יחזקאל בן בוזי הכהן". אז פתחנו יחזקאל ובאמת הוא היה כהן, אז הוא אמר "זה לא בסדר שהייתי מסופק, צריך לדעת בבירור!".

פעם ר' שלמה זלמן שליט"א (שהוא תמיד קורא בתפילה 'כהנים') לא היה בתפילה והיה צריך לקרוא לכהנים, ורה"י שליט"א פנה אלי שאקרא להם. אח"כ הוא התלונן שקראתי להם חלש מדי. שאלתי אותו למה באמת הוא לא קרא להם בעצמו? ואמר שאני צודק, אלא שהוא רצה לצאת ידי חובה מהחזון (לא ברור לי מדוע).

פעם רה"י ר' שמואל שליט"א שאל אותי אם הייתי בתפילה, עניתי לו שהייתי והגעתי לברוך שאמר, אז הוא אמר לי "ברוך שאמר - והיה העולם..."

שאלתי את רה"י שליט"א אם יש בעיות בספרים של הרב י.ק. (שתרגם את פיהמ"ש לרמב"ם ועוד), והוא אמר לי שהוא מקולקל בדיעות ושייך לכת הדרדעים שכופרים בתורת הנסתר, ואע"פ שהיו בזמנים קדומים גדולים שהתנגדו לקבלה, מ"מ עכשיו שכל ישראל מאמינים בזה כתוב בשו"ת חת"ס שמי שכופר בנסתר ומאמין בנגלה סופו לכפור וכו', והוא משתדל להכניס את דעותיו מדי פעם בהערות, אז צריך לדעת ממה להזהר. ומ"מ התרגום עצמו טוב מאד והוא עצמו (רה"י שליט"א) נעזר בו רבות.

יום שישי י"ט תמוז תשנ"ב - רה"י שליט"א אמר לי ששידוכים הם ענין רוחני (ולא צריך לדאוג). עוד אמר שאברכים בלי הרבה כסף לומדים יותר בשלווה, ולא מחכים כל פעם מאיפה יבוא להם כסף. שאלתי אותו איך באמת הם מסתדרים? וענה לי שדשו ביה רבים (שבת קכ"ט ע"ב, דהיינו כיון שכך נהגו רבים הקב"ה כבר מסדר להם את הענינים).

יום חמישי ז' אב - צריך להקפיד יותר שלא להפסיק לדברים אחרים באמצע הסדר, זהו "כח הרע" כמו שאמר רבי שמואל שליט"א.

יום ראשון י' אב (ת"ב נדחה) - רבי שמואל מאוד התרגש ב"ארזי הלבנון", וגם ב"ציון הלא תשאליו".

אלול תשנ"ב

● אמרתי למרן הגרש"ז אויערבאך שליט"א שיש לי שאלה שאני קצת מתבייש לשאול אותה, אז הוא אמר לי "תתבייש ותשאל!". ואז שאלתי מה לעשות אם הייתי בים ולקחתי בטעות גופיה של מישהו אחר. והשיב לי שאם הייתה **החלפה** של הגופיות אז נהוג שכל אחד משתמש במה שהגיע לידו, אבל אם **בנוסף** לגופיה שלי לקחתי עוד גופיה של מישהו אחר (כמו שבאמת היה),

זה נקרא "גנב בשוגג" (באמת קצת הזדעזעתי לשמוע את זה) וצריך לתת צדקה בשווי של הגופיה עכשיו דהיינו לשום בכמה ירצו לקנותה ממני, ולתת את הצדקה לזכות מי שהיא שייכת לו.

● גם שאלתי אם אפשר לשים טיפת דבק בסוף כל חוט ציצית שלא יתפרק, וענה לי שאין כל בעיה.

● "אינה דומה תפילה בישיבה לתפילה במנין של הבע"ב" - מהגרשז"א שליט"א.

ד"ת מסעודה שלישיית פרשת כי תבוא תשנ"ב

רה"י ר' שמואל שליט"א אמר שמה שכתבו בגמ' שת"ח שגגות נחשבות להם כזדונות ח"ו, אין הכונה רק על ת"ח הבקאים בכל התורה, אלא ברור שגם בחורי ישיבה בכלל זה וכן כל מי שמבין חומרת הדברים.

עוד אמר שאדם צריך לעבוד על המידות שלו מדין מצוות "והלכת בדרכיו", ודוקא בדברים אלו שאפשר להשיגם בשכל (גמ"ח וכו') דוקא עליהם נותנת התורה ציווי מיוחד, (ובן-נח שמקיים ז' מצוות שלו בגלל שכך מבין בשכלו ולא בגלל שכך צווה משה רבנו – אין לו שכר עליהם בתור מקיים מצווה אלא על מעשהו הטוב גרידא), וגם אנחנו צריכים לתקן מידות לא בגלל שכך מבינים בשכל.

עוד דיבר על עבודת ה' בשמחה, ואמר שצריך להרגיש שמחה גדולה על שזכינו לעשות מצווה, על שזכינו לעמוד לפניו ולהתפלל וכו'. וסיפר על הח"ח שלאחר שקיים מצוות "ביום תתן שכרו" רקד מסביב לשולחן מרוב שמחה, ואעפ"כ שמעו שתובע מעצמו שאינו שמח מספיק בעשיית המצוות. כי העקרון הוא שמי שיותר גדול ורוחני מרגיש יותר בפגם דק מן הדק שיכול היה להיות יותר בשמחה, וכן בכל המצוות (א"ה עי' באגרת של ר' ישראל סלנטר על חודש אלול).

עוד אמר שאדם צריך ליזהר מאוד מאוד בשעה שצריך לקום מהגמרא לאיזה ענין, או שנגמר הסדר, ח"ו שלא ירגיש שמחה על שצריך להפסיק ללמוד כי אז הוא ממש מהפך את הכל. אמנם האדם לא יכול לרמות את עצמו בהרגשותיו, אבל מ"מ התבוננות בדבר עוזרת מאוד. (וע"ז אמרו חז"ל כל שלא שהה אחר תפילתו מוטב לו שלא התפלל ודו"ק היטב).

הייתי צריך ללכת למסור תפילין לתיקון קל, והתלבטתי אם ללכת ביום שישי או ביום ראשון, ואמר לי רה"י שליט"א ללכת ביום ראשון (אולי כדי לחזק את הישיבה ביום שישי). הוא הפנה אותי לרב דרילמן (הסופר סת"ם מרחביה), והוא נתן לי כתובת להיכן ללכת.

יום שישי כ"ז אלול תשנ"ב

דיברתי עם רה"י על נושא שמירת העיניים ולשון הרע, וגם על חיזוק בתפילה, והסכים איתי לקבוע כחצי שעה ביום לענינים הנ"ל. והבנתי שדעתו שצריך קודם כל להקדים את נושא התפילה, ואע"פ שצריך קודם סור מרע ואח"כ עשה טוב, מכל מקום כיון שתפילה זה דבר עיקרי ביותר צריך להקדימו. הוא אמר לי עצה לכיון בתפילה - ללמוד פירוש חדש על התפילה, כמ"ש בהקדמת סידור הגר"א בשם הגרנ"ה הלוי זצ"ל מיפו.

ליל ראשון של ר"ה

רה"י אמר שמה שכתוב בדרשת מוהר"ח להתפלל רק על צער השכינה וכו', זה ודאי שר' חיים וחבריו התפללו כך, אבל אל נרמה את עצמנו שאנחנו במדרגתם אדרבה אם לא נכניס ללבנו שר"ה הוא גם יום דין על הגשמיות והחיים שלנו ממש - זה כמו כפירה במהות של ר"ה (אח"כ ראיתי כעין זה בסידור אישי ישראל בהקדמה לתפילת ר"ה בהערה בשם הגרי"ס זצ"ל, ויתכן שגם רה"י הזכיר אותו).

ליל שני של ר"ה

רה"י טרח והסביר שאסור להכנס ל"מלומדה" ח"ו בתפילות, ואדרבה הכל יומא אריכתא, והימים הראשונים של השנה הם ה"ראש" של כל השנה ו"כל מיחוש חוץ ממיחוש ראש", ור"ה הוא ה"שפיץ" של ימים אלו, ודוקא עכשיו ביום שני של ר"ה בוחנים אותנו מהשמים מה קבלנו מהיום הראשון האם התעוררנו ואנו ממשיכים עם זה, או ח"ו התרגלנו וכבר לא מתרגשים. (ואח"כ ראיתי בסדור הגר"א עה"פ כי חוק לישראל הוא וכו' במוסף, שיום ראשון הוא דינא קשיא ויום שני הוא דינא רפיא, ודוקא ביום השני נידונים ישראל!).

בר"ה רה"י שליט"א סועד עם הישיבה את כל הד' סעודות, ואינו מרשה לשיר שירים, וקורא כל סעודה פרק משניות אחד ממסכת ר"ה.

יום שישי ה' תשרי תשנ"ג

לאחר שחרית רה"י שליט"א אמר לי: "מתי נעשה תשובה? צריך להפסיק לדבר על זה כל הזמן, ולעשות. תעשה תשובה עכשיו, אל תחכה לגיל שלי, זה כבר עולם אחר, לא יהיו לך כל הבעיות".

על ספר הנהגות צדיקים לימים נוראים שליקט ת"ח אחד, אמר לי שלא צריך להביא כל דבר שמוצאים, וצריך להיות איזה קו מנחה. ועוד אמר שלא צריך לכתוב את כל הנהגות של הצדיקים כגון שקבעו משמר כל ליל מוצאי יו"כ וכו', שהם היו בדרגה גבוהה הרבה יותר מאיתנו.

בי"ג מידות (בסליחות) הר"ר שלמה זלמן אוירבאך שליט"א נושא עניו לשמים, וממש רואים איך שהוא מתחנן.

יום שני ח' תשרי

היה שמוע'ס מחיה מתים ממש, ומעריב חם.

בחור אחד אמר לי שצריך "לסכם הלכה". בהתחלה זה לא היה נראה לי בכלל, אבל אח"כ התברר לי שגם ראש הישיבה שליט"א בדעה זו.

ליל שבת שובה

רה"י הר"ר שמואל שליט"א מאריך מאוד ב"מגן אבות" (ושמעתי אותו בוכה באמצע כמה פעמים). כמו כן מאריך מאוד בפס' ראשון של "שמע ישראל" וגם בפסוק "ואהבת" מאריך מאוד. וכן בפס' אחרון "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים" – מושך הרבה, ובמוצ"ש שובה חזר על מילים אלו כשלש פעמים.

מוצ"ש שובה

רה"י דיבר מוסר נורא מאוד, על חובת ההשתנות לטובה בפועל ממש. והביא דוגמא שמי שחי בין הגויים ומחלל שבת רח"ל בכל מיני מלאכות, וביו"כ החליט להמנע מכמה מלאכות מכאן ולהבא, כמובן שעדיין עושה איסור אך יש תקווה שלעתיד יפרוש עוד. אך מי שביו"כ מתלהב ומתפלל בכוונה עם הציבור ובפועל לא השתנה כלום, מה עשה? לכן חייבים להשתנות. אמנם ישנן ג' דרגות בדבר:

א. התשובה האמיתית היא להתפלל בכוונה ולגמור בלבו לעזוב כל חטאיו, ואכן לעשות זאת.

ב. יש מצב מתחת לזה והוא שהאדם באמת גומר בלבו לעזוב כל חטאיו, אבל מ"מ אח"כ לא עומד בזה, אבל יש לו משהו שהוא כן השתפר בפועל. אמנם זו לא תשובה שלימה אמנם אבל הוא נקרא ב"מצב של תשובה", כלומר בדרך עליה, וגם זה משהו.

ג. ויש מצב שבו יתכן שהאדם ביו"כ התפלל והתלהב מאוד, אבל בעצם הכל היה בגלל שהוא נגרר עם הציבור, ואח"כ לא משתנה אצלו שום דבר, וזה גרוע מאוד, כי מתי הוא ישתפר אם לא עכשיו? ויתכן שכעת הוא באותה דרגה של הסוג השני, אבל זה כמו שני ראשים באותו גובה רק שא' עולה במדרגות וא' יורד. ומי שלא עולה בהכרח יורד.

עוד דיבר על כך שבמוצאי יו"כ היצר הרע לא נח, והוא רוצה לעקור את הכל רח"ל, את כל מה שקיבל האדם מיו"כ, ומי שלא מחזיק את עצמו, אע"פ שהוא עייף ויגע וכו', יכול לאבד ח"ו בשעה אחת את כל מה שקיבל ביו"כ. והנסיון יעיד על זה בחוש. (א"ה ולכן יש אז יצה"ר גדול מאוד לבטל תורה ודו"ק).

עוד הזכיר את ענין הוידוי, שחייבים להתכוון בו, אחרת נאמר על זה הפסוק "ויפותהו בפיהם וכו'". אמנם גם מי שמכוון צריך לדעת שבעצם כלפי גדלות הקב"ה זה עדיין נקרא סוג של "פיתוי", אנחנו חושבים שעושים "טובה" למישהו כשמתוודים...

יום חמישי י"א תשרי

ארוזתי את התיקים ללכת הביתה, רה"י ראה אותי ושאל אם אני צריך עזרה לסחוב את התיקים... אמרתי לו: "בשביל מה אנחנו צעירים?". הוא ענה לי משהו, לא ברור לי מה.

שבת פרשת נח תשנ"ג

בליל שבת רה"י נתן שמוע'ס נפלא מאוד על המעלה של שבת, אח"כ היה מעריב נפלא כי הוא היה החזן, אני מאוד מקווה שהוא יחזור להיות חזן קבוע בליל שבת בעזהשי"ת שיתן לו כח ורצון. לאחר השיחה ביקשתי מהשי"ת שיעזור לי להמנע מדבורים בטלים בשבת ומביטול תורה. גם בסעודה שלישית היה שמוע'ס נפלא עם סיפורים וכו', וגם מעריב היה טוב (הוא היה חזן), ואח"כ כולנו עשינו קידוש לבנה.

יום שלישי ז' מרחשון

אחה"צ התפלפלתי עם הרב פטרוף על האבני נזר, הוא בקי וחרیف לא רגיל, אני חייב לו הרבה טובה. בערב רה"י נתן שמוע'ס נפלא מאוד, איך שאסור לאדם לשכוח את עצמו.

שבת פרשת לך לך תשנ"ג

בליל שבת רה"י שליט"א נתן שיעור נפלא בדיני ביאה למקדש ולבית המנוגע, אח"כ הוא היה החזן, והתפילה היתה נפלאה!

בסעודה שלישית רה"י שליט"א התפלא מאוד על הרמב"ן שאומר שאע"ה חטא בשוגג בכך שירד למצרים ולא היה לו בטחון שהקב"ה יצילנו, ועוד שאמר "אחותי היא" פן יהרג, ועל שירד נגזר על בניו גלות. וזה דבר מאוד מחודש להגיד בלי שום מקור בחז"ל. ועוד הרי הרמב"ן עצמו אומר שאע"ה אמר "אחותי היא" בכל מקום שהגיע אליו, רק שהתורה מציינת זאת במצרים כי שם יצא מזה נ"מ. וצע"ג.

"חייב אדם לומר בכל יום מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב". הא דלא אמרו למעשי משה משום שהתורה מעידה שלא יקום כמשה עוד, אמנם כל אדם יכול להגיע מצדו להיות עבד ה' כמו משה רבנו, "מה שקנה עבד קנה רבו", אך למדרגה של משה שעלה לשמים אי אפשר. אבל למדרגה של האבות הקדושים חייב אדם כלומר כל אדם, וזמ"ש "בשבילי נברא העולם", שהרי אם היה כלה ח"ו זרע שונאיהם של ישראל והיה נשאר רק א', ודאי שהיה מבין שהוא יכול להגיע למדרגת האבות הקדושים שהרי הוא מבניהם, והאבות הקדושים הם השיגו את הקב"ה כל א' בפני עצמו, אמנם אע"ה נקרא "ראש המאמינים" כי הוא פרץ את הדרך, אך גם יצחק וגם יעקב לכ"א מהם הייתה דרך משלו (חסד, גבורה, תפארת) כיון שכ"א השיג את הקב"ה מכח עצמו. והם הפכו זאת לטבע שלהם, כך שאפשר להוריש את זה. אז עכשיו אע"פ שיש הרבה בני"י בעולם, והרבה לומדי תורה, אין זה מוריד מערך התביעה כלל,

ולכל א' אומרים: "בשבילך נברא העולם", בשבילך ירד הקב"ה על הר סיני ונתן את התורה, והתביעה היא נוראית.

[הוספה מהשיחה בשבוע שעבר: "גם מתרפה במלאכתו חבר הוא לאיש משחית", יבואר ע"פ משל שבזמן מלחמה אם איש הצבא מתרשל ח"ו הוא לא נקרא שאינו עושה טוב בלבד אלא הוא משחית ממש שהרי האויב תוקף כל הזמן, והוא הדין במלחמת היצר הרע].

יום רביעי ט"ו מרחשון

לאחר שחרית השארתי את התפילין ב'אגודה' בלי לקפל כי הנרתיקים התרטבו, לאחר ארוחת בוקר הלכתי לקחת את התפילין ופתאום ראיתי את רה"י עומד בפתח של האגודה ולא נתן לי להכנס ואמר לי לבוא בעוד שעה (לא יודע למה). בצהריים היה שיעור כללי והשגתי מקום טוב לפני ב"ה. בערב היה שמועס נפלא, וגם מעריב היה אצלי יותר טוב, אח"כ זכיתי לראות את רה"י שליט"א מתפלל - הוא האריך מאוד - זו היתה חוויה עמוקה מאוד!

שאלות ותשובות

● שאלתי את ר' שלמה זלמן שליט"א על הלאו של "לא תהיה לו כנושה", והוא אמר לי שמותר להזכיר לבע"ח שהגיע זמן הפרעון, ואם הוא אומר שאין לו, זה עסק ביש, ויש עצה לתבוע אותו לדין כדי שיברר באמת שאין לו, ומי כבר ירצה ללכת לבי"ד... (וממילא הוא ישלם). ויש מחלוקת אם האיסור לתבוע הוא דוקא כשיודע בבירור שאין לו (רמב"ם), או אפי' כשהוא מסופק.

● במ"ב סימן נ"ו סק"ב אם הש"ץ מאריך הרבה בנגון של 'ואמרו אמן' לא ימתינו עליו בעניית האמן. ושאלתי להגרש"ז אוירבאך ולהגר"ש שליט"א, ואמרו לי שאין נוהגין כן, אלא עונים לאחר שהש"ץ מסיים 'ואמרו אמן' כי נראה שגם זה שייך להקדיש, ואחר שכן נהגו אין כדאי לשנות.

● שאלתי את הגרשז"א שליט"א אם מותר כיום לשתות תה או קפה עם חלב לפני התפילה אע"פ שהסוכר בפנים? והשיב לי שכיום אין זו דרך גאוה ואדרבה זו הדרך הרגילה לשתות כיום, ולכן מי שמרגיש שיש לו צורך יכול בודאי לשתות כנ"ל, והוא עצמו נוהג כן.

● עוד שאלתי אם גומרים שמו"ע ומי שמאחורי עדיין לא גמר כך שאני צריך לחכות עם הג' פסיעות, מה מותר אז לומר? והשיב לי שמותר לומר רק תחינות ובקשות מהתפילה וכן להשלים פסוד"ז, אבל לימוד תורה מותר רק בהרהור, וכן אין להשלים אז קרבנות.

ואם התחלתי לומר "עלינו לשבח" במצב כזה, ומי שמאחורי בדיוק גמר, אפשר לגמור את "עלינו לשבח" לפני שפוסעים אחורה ג' פסיעות, ונראה שאם נמצאים לפני "על - כן" אפשר לפסוע כשמגיעים לשם.

מוצש"ק וירא תשנ"ג לפ"ק

בענין העקדה - אמר רה"י שליט"א בשם האדמו"ר מסלונים זצ"ל בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל "כי עתה ידעתי וכו'", מביא רש"י בשם חז"ל א"ל אברהם אפרש לפניך את שיחתי אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו את אומר לי אל תשלח ידך אל הנער? אמר לו הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה וכו', לא אמרתי לך שחטוהו אלא העלהו וכו'.

ושאל הגר"ח מדוע רק עכשיו התעורר אאע"ה לשאול שאלות, ובשעה שאמר לו הקב"ה "קח נא" לא שאל כלום? (והיה באותו מעמד אדם אחד שרצה לומר שאאע"ה איבד את עשתונותיו (ח"ו) בצווי הראשון ולכן לא שאל שאלות ורק אח"כ כשנרגע קצת שאל שאלות, וגער בו הגר"ח מבריסק ואמר לו "הלבשת את אברהם אבינו בקפוטה שלך"!)

והשיב הגר"ח שהנה ישנו כלל: שני כתובים המכחישים זא"ז עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. וביאור הדבר: שבעצם איך בשר ודם יכול להבין מחשבות עליון, אין לנו שום השגה בזה, וממילא היה אסור לנו לשאול שום שאלות על התורה, א"כ איך באמת אנחנו מקשים קושיות ואומרים תרוצים? התרוץ הוא שהקב"ה רוצה בכך שנעמול להבין את מה שהוא מתכוין. אבל כל זה רק אם התורה מרשה, אבל אם לא - אז אסור לשאול שאלות.

והנה בשעה שאמר הקב"ה לאאע"ה "כי ביצחק יקרא לך זרע" זו הייתה אמת מוחלטת ולא זולתה. א"כ אח"כ שצויה עליו לשוחטו, לכאורה זה סותר את הדבור הראשון? אבל באמת אין לנו כלים להשיג את כוונת השי"ת ואסור לשאול שאלות, הקב"ה כבר יודע כיצד יסתדרו שתי המימרות הללו זו עם זו. אבל בשעה ששני הכתובים הללו המכחישים זה את זה קבלו פתאום כתוב שלישי – "אל תשלח ידך אל הנער" – זה כבר סימן שהקב"ה רוצה שנשאל שאלות ונבין את כוונתו, ואז באמת שאל אברהם "אפרש לפניך שיחתי" וענה לו הקב"ה מה שענה. [א"ה דבר זה כבר נדפס בכמה מקומות: בספר מעתיקי שמועה, בספר אישים ושיטות (הגרש"י זיין ז"ל), בסוף ספר תומר דבורה (הוצאת וקסמן)]. ע"כ מהגר"ח מבריסק זלה"ה.

וה"י שליט"א הוסיף עוד תירוץ, שהנה בשעה שאמר הקב"ה לאאע"ה כי ביצחק וכו' הבין אברהם שהקב"ה רוצה שתהיה אומה מיוחדת שתפרסם אהבת ה' בעולם, וזה רצונו יתברך, ואח"כ כשאמר לו קח נא וכו', אז הבין אברהם שהקב"ה אולי רוצה לשנות את ההנהגה שלו מסיבות שונות ושעכשיו הוא "עלה בדרגה" ע"י שצריך להקריב את בנו, כלו' שהקב"ה מצווה לו עכשיו סוג חדש של עבודת ה', וממילא לא שייך שאלות על זה. אבל כשאמר לו אל תשלח וכו', אז כבר אי אפשר לומר שזו הנהגה חדשה כי זה חוזר למצב הקודם, ואז אמר אפרש לפניך וכו'.

עוד הביא את הבאור הנפלא של ה"קצות החושן" בהקדמתו ל"שב שמעתתא" (באות ב') וז"ל: "ואהבת את ה' אלוקיך, היות האהבה הגמורה אינה אלא לאחד, אבל כשנתפשטה האהבה לשניים אינה שלמה כ"כ, כאשר נוטה כל האהבה שלו רק לא', ולפי שה' אחד לכך ואהבת את ה' אלוקיך, ע"ש (בעיקרים מאמר שלישי ל"ה). וזה נראה בכוונת הכתוב שאמר הקב"ה לאברהם קח נא וכו' אשר אהבת. ואחר עמדו בניסיון, נאמר לו יען אשר עשית כו' את יחידך ממני, ושוב לא נאמר אשר אהבת כי עיקר הנסיון היה על שראה השם יתברך שאהב את בנו שהוליד למאה ועל זה נתפשטה האהבה ולא הייתה שלימה עמו יתברך, לכן אמר לו לשחוט את בנו אשר אהב, להשביט את האהבה מבנו ולהשלימה לו יתברך. ואחר עמדו בנסיון וכבר השלים אהבתו לו ית', עד שבאהבתו רצה לשחוט בנו יחידו, אז כבר שבתה האהבה מבנו, והשלים כל חלקיו לבורא ית', ולכן לא הזכיר שוב אהבה ליצחק, רק יחידו". (עכ"ל השב שמעתתא).

ואמר רה"י שליט"א שמבואר, שאאע"ה הצליח ליחד כל לבבו להשי"ת, אחרת לא היה הנסיון מצליח. וכיון שעשה זאת בעוד בנו בחיים, שוב לא היה צורך לשוחטו בפועל ממש, כי בלבו של אברהם הוא כבר היה "שחוט". ולולי דמיסתפינא הייתי אומר, שאם אאע"ה לא היה מצליח למלא כל לבו באהבת ה' לפני שחיתת יצחק, יתכן מאוד שהיה באמת צורך לשחוט באמת יצחק, כדי שיבוא מעשה ויוציא מידי מחשבה, רק כיון שבינך הצליח אאע"ה למלא כל לבו באהבת ה', לא היה צורך לשחוט את יצחק בפועל ממש. כי היסוד הוא, דרחמנא ליבא בעי.

ומזה יש לקחת מוסר גדול, שלפעמים אדם דואג מה יהי' ויתכן שיקרה ככה או ככה, אבל אם הוא בוטח באמת בה', "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", אז ממילא כל החששות בטלים, שכן אפי' דברים שהיו יכולים לקרות בגלל חוסר בטחוןנו - עכשיו הם התבטלו דוקא בגלל שהיה תמים עם ה' והיה לבבו נאמן.

והוסיף רה"י שליט"א לבאר בזה את הווארט של הגאון, על שאמר לו המלאך "עתה ידעתי וגו' ממני", שהרי מכל מצוה נברא מלאך וממצוה זו של העקדה נברא המלאך הדובר אליו

עכשיו, וזמ"ש "ממני", לומר: מזה שאני מלאך שלם - זה גורם ל"עתה ידעתי" שהמצווה היתה בשלמות. וזה כמ"ש, שכיון שאברהם היה לבכו שלם במצווה נברא מזה מלאך שלם.

עוד הביא בשם הגרי"ס זצ"ל מסלנט (מובא במאמר "קונטרס פרי העץ") שאע"ה היו עיניו זולגות דמעות מרחמים וכו' עי"ש. והוסיף שכל מה שנאמר את בנך יחידך אשר אהבת וגו' זה היה דינים בעקידה שהוא היה צריך להרגיש בשעת מעשה לא סתם התלהבות ולעשות זאת כמי שאינו יודע מה הוא עושה, אם זה עולה או איל או יצחק, אלא צריך לדעת שזה הוא בנו ואותו הוא אוהב וכו' ולכן זלגו עיניו דמעות. (א"ה כדברים האלו ממש מצאתי בספר "אסופת מערכות" מהגרח"י גולדויכט זצ"ל לימים נוראים וסוכות בענין העקידה).

"ותן בלבנו בינה" - לכאורה השכל הוא המבין? אלא צריך שהלב הוא שירצה חכמה וזמ"ש "יהיב חכמה לחכימין" שהחכמה הראשונה היא לרצות חכמה ועיקר הרצון הוא בלב, שישנו הבדל גדול בין מי שלומד תורה ואינו חושק בה אע"פ שהוא יכול להיות גאון גדול ולדעת המון, שהרי גם דואג האדומי היה גאון גדול ותראה מה קרה לו, אלא צריך לרצות ושיהיה חשק ואהבה לתורה, ואז "כמים הפנים לפנים" והתורה תרצה להתקרב אליו. וזמ"ש "יגעתי ומצאתי, תאמין" (א"ה וכן מ"ש יגעתי ולא מצאתי אל תאמין).

שאלות ותשובות

● שאלתי את הגרש"ז שליט"א האם מי שמשתמש תדיר בספר מסויים ששייך לציבור (כגון של הישיבה וכדו') יכול להשאירו אצלו בתאו הפרטי עד שיגמור את השימוש בו (באופן שנמשך כמה ימים וכו') וענה לי שודאי שלא שהרי הציבור מקפידים על זה וזהו גזל הציבור אלא חייבים להחזיר כל פעם למקום.

● שאלתי אם יש בעיה להשאיר מפזר חום דולק בשבת שעובד עם טרמוסטט שהרי כל פעם שפותחים את הדלת נכנס אויר קר ועלול להפעיל את התנור וענה לי שאין בעיה.

● שאלתי כשלומדים במיטה בספר קודש אם מותר להניח את הספר על המיטה לצידי וללמוד בו, והשיב שכל עוד לומדים בספר אין בזה בזיון, ואפשר. אבל כשלא לומדים בו אסור, ואפי' אם מעמידים אותו על הספסל שיושבים עליו ג"כ אסור (א"ה כיון שאינו גבוה מהספסל).

רה"י שליט"א נוהג כמנהג הגר"א:

בברכה אחרונה על יין - "על הארץ ועל פירותיה".

בברכה מ"ז - "בונה ירושלים" (בלי "ברחמיו").

בר"ה - לא נתן לציבור לומר "ב"ה וברוך שמו" בחזרת מוסף כדי שלא יהי' הפסק בין התקיעות (שמעתי שאביו הגרש"ז שליט"א לא מקפיד על זה).

לא אומרים שיר המעלות בעשרת ימי תשובה בין ישתבח לברכו.

בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתִּיה (עם דגש בכ"ף).

מוצש"ק תולדות תשנ"ג

רה"י הביא את הגר"א (בפירושו לחד גדיא) שאומר שלולי גנב יעקב את הברכות חסרנו מכל. ביאור הדבר כיון שאע"ה בירר לו שעבוד מלכויות (על פני הגיהנום) נמצא א"כ שד' גלויות הם עכשיו חלק מהעולם וחייבים להיות, (אמנם עמלק הוא דבר מיוחד יוצא דופן, הוא כח רע מוחלט שאין לו זכות קיום ולכן אין השם שלם וכו'), והעולם הבא צ"ל ליעקב והעוה"ז לעשיו בלבד ואין ליעקב חלק בו, ויצחק שהיה מידת הדין בודאי שלא היה סוטה מהדין הזה, ולכן היה חובה לגנוב ממנו את הברכות בשביל יעקב (ועל זה מסרה רבקה אע"ה את נפשה ואמרה "עלי קללתך בני"). כי כנראה שאע"פ שהדין הוא שלא צריך להיות לנו עוה"ז כלל, מ"מ לא היינו יכולים לעמוד בזה.

ונראה שיצחק רצה שלא יהי' לישראל שום עוה"ז כי בעצם כל התענוג שלהם צריך להיות רק מרוחניות. וסיפר מר"ש היימן [כמדומה לי] שאמר שלא הבין כלל איך עשיו יכול היה לבחור בעוה"ז עד שהגיע לאמריקה ואז קצת הבין שיש כאלה שיכולים לרצות... אמנם רבקה אולי בגלל "חכמת נשים" שלה הבינה שלמעשה זה לא ילך ורק בעלי המדרגה יוכלו להתקיים כך, מכל מקום עלינו לזכור שבעצם כל מה שמותר לנו להנות מהעוה"ז זה לא לכתחילה (שהרי כל עוה"ז הוא בעצם "גנוב" איתנו) אלא רק בכדי שתהיה לנו אפשרות קיום ועיקר התענוג צריך להתמלא ע"י דברים רוחניים.

הפטרת השבוע: חז"ל אומרים "כל נבואה שנצרכה לדורות נכתבה" – הענין הוא דהנה הקב"ה שלח נביאים כפליים כיוצאי מצריים ולפני החורבן אומרים חז"ל שכל יום נשלח להם נביא אחר. וזה ברור שהיה לנו ללמוד הרבה אפי' מנבואה שלא נצרכה לדורות שהרי מכל סיפור אנו למדים משהו וק"ו מדיבורו של הקב"ה, אך כנראה שלא היה לדבר קץ ולכן הנבואות שנכתבו הן אלו שנצרכו לדורות. דהיינו שאע"פ שודאי נאמרו על מאורעות שארעו אז, אבל מלכתחילה הן נאמרו גם לדורות, כי לכל דור יש ללמוד משהו מהן.

הנביא האחרון – מלאכי – אומר בסוף דברים קשים מאוד כגידים. דהנה חז"ל אומרים שבלעם דבר דברים נעימים ואחיה השילוני דבר דברים קשים, והם מכנים את בלעם "מחליק לשונו" ואת אחיה "אוהב ישראל", כיון שאין אהבה שאין בה תוכחה, וידוע שישראל שמעו את ברכות בלעם ונכנס בהם גאווה וזה גרם למה שקרה אח"כ. נמצא שלפעמים צריך לדבר דברים רכים וטובים ואולי רוב הפעמים צריך לעשות כך, אך לעיתים צריך לומר את כל האמת בפנים בתוכחה קשה.

ולכן אומר הנביא מלאכי שהיה אחרון הנביאים (שידוע שהוא מסיים את נבואתו במילים "זכרו תורת משה", ועי' באבן-עזרא "ובעבור זה הזהיר זכרו תורת משה עבדי כי במותו נפסקה הנבואה מישראל", וכל מה שנשאר לנו קשר עם הקב"ה זה רק התורה): "מי גם בכם ויסגור דלתים וכו' כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגויים", שזה הדבר הנורא ביותר שיכול הקב"ה לומר לעם ישראל, איני צריך אתכם ח"ו, ויש לי מספיק כבוד מהגויים, וידוע שהקב"ה כביכול מתאווה לקורבנות (עי' רש"י פרשת עד שאתה מצווה אותי על בני צוה את בני עלי), ואעפ"כ כשזה לא בכונה הרצויה – "למה לי רוב זבחיכם".

וכן מצינו בעליה לרגל, שזה היה המאורע שמראה הכי הרבה על חיבת ישראל לקב"ה, "מה יפו פעמיו" – ברגלים, שכולם באו לראות כבוד ה', ואעפ"כ כשחטאו אומר הקב"ה "מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי". כמו אדם שמתלונן על חבריו שנכנס וקלקל לו את הגינה, ח"ו. (אבל כאמור לעיל כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה והכל כדי להחזיר את ישראל למוטב).

שאלות ותשובות

● שאלתי את הגרשז"א שליט"א לגבי בחור אשכנזי שגדל בבית של מזרחי, אם להחליף את המבטא לאשכנזי, וענה לי שכן, מכיון שהשינוי הראשון היה שלא כדין. אמנם בבית להמשיך כמו מקודם משום שלום בית וכבוד האבא (קיצרתי וכמובן הכל לפי הענין).

● עוד שאלתי אם מותר לעבור לקיצור דרך בחצרות בתים, וענה לי שזה תלוי בקפידא של בעה"ב דהיינו בתים פרטיים ודאי מקפידים, ובמשותפים מסתמא לא מקפידים אא"כ ידוע שכן (אמנם לי ידוע שהרבה בע"ב משותפים מקפידים, וכן אמר לי רה"י שליט"א שהמציאות היא שמקפידים).

● השאלתי למישהו טייפ שהזמנתי מחו"ל, ואבד לו, כמה הוא צריך לשלם לי, לפי המחיר הזול שקניתי או לפי המחיר היקר בארץ? פסק לי הגרשז"א שליט"א כפי השווי במקום שהשאלתי

לו, ואין זה משנה כמה שילמתי עבורו וכמה הוא עולה בחו"ל (שזה פחות מבארץ אעפ"כ צריך לשלם לי כפי שוויו בארץ).

מוצש"ק שמות תשנ"ג

(מרה"י שליט"א) בענין מש"כ במשה רבינו "ויסתר משה פניו כי ירא וגו'", אמרו חז"ל שבשעה שביקש מרע"ה "הראני נא את כבודך", אמר לו הקב"ה בשעה שנגליתי לפניך הסתרת פניך, עכשיו "כי לא יראני האדם וחי". (ענין הסתרת הפנים הוא מסתמא דבר עמוק ולא סתם ששם ידו על פניו). ואמר רה"י שליט"א לבאר את הדבר ע"פ היסוד של המהר"ל ועוד שהקב"ה נותן לאדם "סיעתא דשמיא של התחלה", דהיינו בתחילת התקרבותו לעבודת ה' מקבל שפע גדול מאוד, ואח"כ נותנים לו להמשיך בכוחות עצמו וזה כבר יותר קשה. והנה ידוע מה שאומר הגאון שהמטרה שמלמדים את האדם כל התורה בבטן אמו ואח"כ משכחין ממנו, זה כדי שתהי' לו שייכות לתורה. ואע"פ שאינו זוכר כלום וצריך לעמול מחדש כדי שלא יהי' נהמא דכיסופא, מ"מ כיון שפעם ידע אז הוא יכול להשיגה עכשיו בכוחות עצמו, אבל אם לא היה לומדה פעם לא היה יכול להגיע למדרגה שצריך להגיע אליה אפי' הי' מתייגע.

והנה נראה שמה שהקב"ה נגלה למשה רבינו בסנה זה היה בדרגה גבוהה מאד דוגמת מה שביקש מרע"ה לראות בנקרת הצור כדמוכח מחז"ל, ואע"פ שמרע"ה לא היה אז ראוי לזה כפי עבודתו העצמית מ"מ זו הייתה הסע"ד של ההתחלה, ואם היה מתגבר על עצמו (ואע"פ שהיה לו יראת שמים ולכן התרחק. מ"מ נראה שהתשוקה להתקרב לראות את ה' הייתה צריכה להתגבר) - אז אע"פ שאח"כ הייתה הס"ד הזו נעלמת, מ"מ היה לו כבר שייכות לזה ויכול היה להגיע בכוחות עצמו לאותה מדרגה, ובזמן שבקש מהקב"ה לראותו בנקרת הצור שם ודאי כבר היה מגיע למדרגה שאפשר לו, אך מכיון שהוא הסתיר פניו - אז בסנה - אמר לו הקב"ה "כי לא יראני האדם וחי", והוא הפסיד את השייכות למדרגה המיוחדת של ראית ה' אפי' ע"י התעלות עצמית.

וזה יסוד גדול מאוד בעבודת ה', שמי שרוצה סע"ד גדולה צריך כל הזמן להרגיש שהוא נמצא בהתחלה, שעוד לא למד שום דבר מרוחב התורה"ק וכן בכל הדברים, כי אם האדם מרגיש שהוא כבר יכול להשיג משהו בכוחות עצמו ושכבר יש לו הבנה, אז מהשמים נותנים לו להמשיך לבד כמו שהוא מרגיש, ולכן תמיד צריך להרגיש התחלה בעבודת ה' ויזכה לסע"ד של התחלה שהיא גדולה ועצומה וכנ"ל.

על המהרי"ל דיסקין זצ"ל

אמר רה"י בשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל: ומשה היה רועה וכו' וינהג את הצאן אחר המדבר ויבוא אל הר האלוקים וגו', ובתרגום "ודבר ית ענא לבתר שפר רעיא" וגו', וקשה שדבר זה לא מוזכר בפסוק? ותירץ שכתוב בגמ' בב"מ שרועה שמעלה את העדר לראש ההר הוא פושע כיון שיכולות להנזק, אך אם יש שם מרעה טוב שרי, וכיון שמרע"ה עלה עם הצאן להר האלוקים - צריך לתרץ שהיה שפר רעיא.

ואמר רה"י שהמהרי"ל דיסקין היה בבריסק רק ארבע וחצי שנים, ובירושלים היה עשרים שנה, אבל כולם קראו לו "הבריסקר רב" כיון שבשעה שהגיע כך היה וכך זה נשאר.

עוד סיפר רה"י שליט"א בשם אביו שליט"א ששאל את בעל "חבל-יעקב" מדוע בספרו הוא מביא בסימן אחד קושיא על הרמב"ם של הקצוה"ח ותירוצו של המהרי"ל דיסקין ותו לא, ממ"נ, אם כבר אז שיכתוב כל מה ששמע ממנו? ואמר לו שזה משום מעשה שהיה, שהוא בבחרותו זכה לשמוע שעורים בישיבה בלומז'ה מפי המהרי"ל דיסקין זצ"ל, ופעם א' נסע לעיר א' וראה שם ספר בשם "קצות החושן" (אז לא היו הספרים נפוצים במהירות) ולמד בו קצת וראה שהוא משיב נפש, אז הוא נשאר שם שבוע שלם ללמוד בו, וכשחזר הרגיש בו המהרי"ל דיסקין זצ"ל

שהיה חסר ושאל אותו, וענה לו מה שקרה, ואמר לו א"כ נשמע איזה קושיה מהספר, אז הוא אמר לו את הקושיה הנ"ל, והמהרי"ל דיסקין היכה בידו על השולחן ואמר: "א שיינע קשיא", והלך עד הקיר וחזר (!) ואמר לו התירוך הנ"ל. ואמר בעל המעשה שרק אז הוא התחיל להבין מיהו המהרי"ל דיסקין, והחליט שכשיזכהו ה' להוציא ספר הוא יביא את הקושיה והתירוך הנ"ל.

בהספדו של הרב זלזניק זצ"ל אמר הרב שך שליט"א בתוך הדברים "הוא זכה להכיר את המהרי"ל דיסקין", וזה היה חלק מההספד..

פעם ביו"כ המהרי"ל דיסקין נחלש מאוד והשכיבוהו על המיטה ללא כל תנועה, וכולם נחרדו מאוד, ובא הרופא וקצת הרגיע שזה לא מחלה אלא רק אפיסת כוחות, אבל עדיין המצב היה חמור. והיה שם אחיינו ר' אליעזר דן רלב"ג זצ"ל, וראה שהמהרי"ל מזיז קצת את אצבעו והבין שברצונו שיקשה לו איזה קושיא, אז הוא שאל משהו בב"ק, ותיכף ראו איך שפניו של המהרי"ל דיסקין משתנים, ואח"כ התחיל לדבר קצת, ופתאום קפץ מהמיטה מרוב התלהבות מהדברים ! וראו בחוש איך שהנאת התורה סועדת אותו ממש כמו אכילה...

ואמר רה"י שליט"א, שאחרי שבני ירושלים הכירו את המהרי"ל דיסקין זצ"ל, כבר לא התפעלו כ"כ מגאונים אחרים, וזה שלא בצדק.

עוד אמר, שהמהרי"ל דיסקין לא נשאר ממנו הרבה תורה שבכתב, רק השו"ת שהדפיס לאחר מותו, ובאמת אין השו"ת מראה על גדלותו האמיתי, עד כדי כך שבזמנו חששו להדפיס אותו פן יהי' הדבר פגיעה בכבודו של המהרי"ל דיסקין ז"ל, וגם בנו יחידו הרי"י דיסקין זצ"ל התנגד להדפסה, אמנם חכמי ירושלים כ"כ היו צמאים לתורתו שעודדו ודחפו את הדפסתם (עי' כמה הסכמות יש שם) וזה מה שנשאר ממנו היום, למעשה.

ואמר עוד רה"י שליט"א שלא כל א' זוכה לתלמידים שיכולים להמשיך את דרכו, וצריך לזה ס"ד מיוחדת כמו שהיה להאר"י הקדוש עם מוהר"ח ויטאל זצ"ל ולהגאון עם הר"ח מוואלוז'ין זצ"ל אבל למהרי"ל דיסקין זצ"ל לא היה תלמיד שיהיה ראוי להמשיך את דרכו.

שאלות ותשובות מהגרש"ז שליט"א

● כשמלוים כסף צריך לדאוג שיהי' עכ"פ עד אחד. ואם אין עד צריך המלוה לחשוב בליבו שאם לא ירצה הלואה לשלם לו הרי הוא מוחל לו (ועי"כ לא יעבור בלפני עוור).

● מותר להשתמש בשבת במיחם אע"פ שיש צינור זכוכית מבחוץ המראה את מפלס המים (והמים שבתוך הצינור לא כ"כ חמים).

● בתחנון בשני וחמישי - אם הציבור הגיעו לנפילת אפים, צריך היחיד לומר עמהם, ולהשלים את שאר התחנון אח"כ.

● ל"עלינו לשבח" אין צורך להפסיק באמצע קדושה דסדרא, ואפי' בפסוקים שבסופה.

● בקשר של התפילין, כתוב במ"ב שלא יזיז הקשר מן התפילין אפי' בזמן שאינו מניחם. אמנם בתפילין שאינו משתמש בהם כלל אין צורך להקפיד. וי"א שמספיק שהקשר נוגע במעברתא ואין צורך שיגע דוקא בקציצה. וי"א שצריך שיגע במעברתא דוקא ולא בקציצה. ומ"מ כל זה אינו לעיכובא.

● לדעות המקילות לערות מכלי ראשון לכוס שאינה יבשה לגמרי ה"ה שאפשר להקל בהכנסת מצקת שאינה יבישה לגמרי לכלי ראשון ואפילו עומד על האש.

● מותר להבדק אצל רופא חילוני אע"פ שאינו נוטל ידיו דכיון שרוחץ אותן כל פעם הוי כנטילת ידיים.

● בענין יין נסך – אמר לי הגרשז"א שליט"א שהרב עובדיה יוסף שליט"א מיקל גם היום שיין מבושל אין בו בעיה של יין נסך, ולמרות שהבישול של היום אינו מגרע מטעמו וריחו של היין מ"מ כיון שבישול כזה ביין של פעם מגרע אז גם היום מהני. ואין הגרשז"א מסכים עמו ואמר לי שהוא לא מבין אותו כי הוא טוען שמה שמבשלים היום את היין אינו מועיל.

אמנם עיקר הדין שמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם - ענין זה לא נפסק בשו"ע אלא רק הב"י מביאו בשם הרשב"א, רק שאנחנו מחמירים גם בזה.

ומה שיש צד להקל הוא דוקא בגדר של מחלל שבת בפרהסיא, שכן אם בפני הרב הוא יתבייש מלחלל שבת כבר אינו נקרא בשם זה. וכן אם הוא תינוק שנשבה שאינו יודע את ההלכות הוא אינו חשוד על ניסוך היין. ולכן בעצם קשה למצוא היום מחלל שבת שאוסר יין במגעו.

האיסור הוא דוקא בהסטה של הכלי עם היין, ואין הבדל בין בקבוק פתוח לבין כוס, תמיד היין נאסר.

● שאלתי את מרן הגרשז"א אם שמיעת כל מילה היא לעיכובא בקריאת התורה, והשיב שאמנם השל"ה מביא בשם אביו שזה חמור כמו מקרא מגילה, אך אנן לא קי"ל הכי.

● קומקום חשמלי עשוי מפלסטיק ויש בתוכו גוף חימום ממתכת - אין צורך להטבילו דהוי כגחלים בעלמא. (א"ה אולי הכונה שהמתכת לא נחוצה לשימוש כלי שלו רק לצורך החימום).

אמנם כף חשמלית שמכניסים לתוך הכוס יש להטבילה עד החוט (ואת החוט אין צורך להטביל).

● הלכות ציצית - אפשר לברך על ציצית (חוטים) בהכשר הבד"ץ כי כח ב"ד יפה שזה כשר (אע"פ שיש אולי בעיות בטוהיה).

אמר לי לתלות את הפתילים המהודרים של וואלס שקניתי, בט"ק שאני לובש כל היום, ולא בט"ג שלובשים רק בתפילה (אע"פ שאני מברך על הט"ג בלבד). (אולי בגלל שעל הט"ג כבר היו לי חוטים).

הט"ק שלובשים כל היום יכול להיות מכל המינים (לאשכנזים), ואין צורך להקפיד דוקא על של צמר.

אפשר לקשור את חוטי הציצית בלילה כמו שאפשר לבנות סוכה לפני סכות, ואין לחוש למה שהתחיל הפמ"ג לדון בזה.

● בהמתנה בין ארוחה בשרית לארוחה חלבית - יש להמתין שש שעות מלאות, ואין לסמוך על הדעות שמקילות במעט יותר מחמש שעות (אא"כ הסעודה הראשונה ביום והשניה בלילה או להיפך שאז יש יותר מקום להקל).

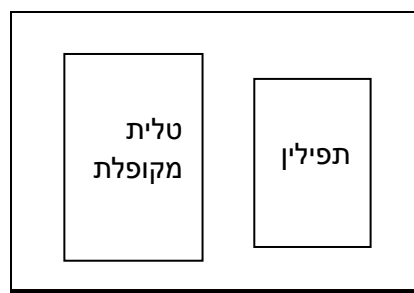
● בין המצרים - אפשר להחליף לבנים נקיים בתשעת הימים. חפיפת הראש - רק אם יש צער גדול בלי זה.

● לשליח צבור אין להפסיק בין תפילת לחש לחזרה אפי' בלימוד וכדו', אלא ילמד בהרהור בלבד (עי' מ"ב קיא-ט, ועי' במ"ב סוף סימן קכ"ד שגם לאחר החזרה לפני הקדיש תתקבל אין להשיח שלא מעניני התפילה).

● הגרשז"א שליט"א מחזיק בשעת ק"ש שתי ציציות שלפניו (של הטלית) בין האגודל לאצבע של יד שמאל. וכשמגיע לפרשת ציצית מעבירם ליד ימין, ומנשקם כמה פעמים, וב"וראיתם אותו" מעבירם על עיניו. וקשרתם לאות וכו' מנשק בתפילין של יד ואח"כ בשל ראש, ואח"כ תופס את הרצועה של תפילין של ראש ומנשקה.

● קריאת התורה - ברכה ראשונה בספר פתוח, מחזיק בשתי ידות הספר ומפנה פניו הצידה.

- מותר לשים את הכיפה בתוך הכובע וללבוש בבית אחת, וכן את שרוול הסוודר בתוך שרוול החליפה של יד שמאל (לאחר הנחת תפילין), ואין צורך להחמיר משום שני מלבושים.
- דבש רגיל הוא מבושל ואפשר לשים בשבת בכלי שני. אך דבש של טבעונים אינו מבושל (א"ה יש לברר את המציאות בכל חברה).
- לענין ההלכה שאין להוסיף בקשה קבועה בברכות שמו"ע, אם אומר אותה רק באחת מתפילות היום (כגון בשחרית בלבד ולא במנחה וערבית) אין חשש.
- אבידה שמוצאים יש להכריז (=לשים פתק) במשך חודש או שבועיים, ולאחר מכן אפשר לשום אותה בדמים ולהשתמש בה, וכשיבוא בעל האבידה לשלם לו.
- **בענין קריאת שטרי הדיוטות** - מותר להסתכל בתמונות ואף לקרוא מה שכתוב בצידן אם לא עושים זאת בעיון אלא בראיה בעלמא, ואם צריך לעיין אז הכל אסור (גם התמונה וגם הכתובת).
- במפת רחובות - מותר לעיין כדי למצוא רחוב שהוא צריך להגיע אליו בשבת. אך לעיין סתם במפה אסור.
- שלטי חנויות ומודעות רחוב וכדו' - אין איסור להסתכל בראיה בעלמא, אך יותר יפה להמנע גם מזה, ולעיין תמיד אסור.
- בדיעבד אפשר להתחיל תפילת מנחה אפי' 12 דקות אחר השקיעה, וכן לגבי סעודה שלישית.
- מותר למכור ספרי קודש ע"מ לקנות בדמיהם אחרים, ואפשר אפי' למכור תנ"ך ולקנות גמ' וכדו'.
- לפוסקים שמחמירים גם בזמן הזה (כשהכל בדפוס) שיש הבדל בין קדושת תורה לנביאים וכו', א"כ גם בקטעים מתורה (כגון המודפסים בסוף הסידור) יש קדושה יותר מגמ' וכדו' (ולכן אין לשים גמרא על סידור, אם אפשר).
- אין להשתמש בספרי קודש בתור גניזה לדפים שנתלשו מספרים וכו', אא"כ אין אפשרות לשים בגניזה רגילה אז אפשר בינתיים לגנוז בתוך ספר.
- עצה לסידור הטלית והתפילין (כדי שלא יהי' אין מעבירין על המצוות):

⇒ כיון פתיחת הרוכסן

- אם יוצאים מהשירותים וצריך ג"כ לנעול את הנעליים וכו' אין צורך ליטול ידיים מיד ולברך, אלא אפשר קודם לגמור להתלבש ואח"כ ליטול (ועולה לו לכאן ולכאן) ולברך.
- אפשר לברך בשחרית ענט"י גם קודם הניגוב.

●מה שמותר לת"ח לאכול בביהכנ"ס זה רק למי שלומד באותו מקום. ואם מישהו מבחוץ צריך מקום לאכול - יכול ללכת לעזרת נשים.

●כיבוי אור חשמל בשבת יש לדון על זה אך אין זה דאורייתא כי לא נוצר פחם.

●מותר להפריד עצמות הנאכלות מן הבשר קודם האכילה, כי זה אוכל מתוך אוכל. וכן מותר להפריד השומן מן העצמות כדי למצוץ אח"כ את העצמות, כי זה דרך אכילה.

●אין להפסיק באמצע תחנון לאמירת "ברוך שמי" כיון שזה רק קטע זוהר (א"ה ע"י יסוד ושורש העבודה שכתב שצריך להפסיק).

עד כאן ממרן הגרש"ז, מכאן ואילך מרה"י.

אמר רה"י שליט"א בשם הרב מאיר סולוביצ'יק שליט"א: את הספר "חידושי מרן הגר"ז על התורה" כתב הרב מבריסק זצ"ל בכת"ק לאחר התפילה בזמן שהיה חלש מאוד, ועוד לפני תחנון היה חייב לטעום משהו, ומיד אח"כ היה כותב על הפרשה. ומה שנמצא שם גם קטעים בהלכה על הרמב"ם וכדו' זה גם מכי"ק, אך נעתקו מפנקס אחר שלו שלא הכינו לדפוס, ובניו הכניסו זאת לספר עה"ת.

שאלתי את רה"י בענין המלאכים שיורדים לעולם – (א"ה ע"י במלבי"ם ריש פרשת וירא באריכות בענין ירידת המלאכים לעוה"ז). ורה"י שליט"א אמר שהרי כל הנביאים (חוץ ממרע"ה) קבלו נבואתם ע"י מלאך, אלא שהם התעלו עד שהגיעו אל המלאך, ואילו הגר שראתה את המלאך זה לא בגלל שהיתה בדרגה שלו אלא בגלל שהמלאך ירד אליה. ואמר בשם הרמב"ם ז"ל שגם כשמלאך יורד לעוה"ז לא כולם יכולים לראותו אלא רק בעלי מדרגה, והא דאנשי סדום ראו אותם, יתכן בגלל שזה היה חלק מהעונש, ועוד שלפעמים לפני מותו של אדם ניתן לו רשות לראות דברים שלא יכול היה בימי חייו עד כה, ואנשי סדום באותו זמן (לאחר שנגזרה עליהם הגזירה) כגברא קטילא נחשבו.

רה"י שליט"א אמר לי על הספר **"שם משמואל"** שהוא מלא וגדוש, ועל הספר **"שפת אמת"** שהוא ממשיך בקו אחד מתחילתו ועד סופו (דבר נדיר בד"כ בספרים על התורה).

פרשת זכור

מרה"י שליט"א: חז"ל אומרים לקרוא זכור קודם פורים כדי להקדים זכירה לעשיה. ויש לדון בזה שהרי זכור מדאו', וכל מצוות פורים היא רק מדרבנן. והנה השאגת אריה כותב שבמצוות דרבנן לא שייך דיני קדימה ודיני כל דתדיר קודם וכו', שכל המצוות דרבנן הם כעין "רשות". אמנם הצ"ח בפסחים חולק, וכותב שמי שעושה קידוש בשבת לפני שהתפלל צריך קודם לברך ברכת הקידוש ואח"כ בורא פה"ג שכן אז הקידוש מדאו' ובפה"ג מדרבנן (וצ"ע שלא ראינו אף פעם שנהגו כן). אמנם לפי השאג"א הנ"ל אין צורך בכך. (ובעיקר השאלה של הקדמת זכירה לעשייה ע"י בשעה"צ סימן תרפ"ה ס"ק ו').

בענין מלחמת עמלק

רה"י שאל דצ"ע מדוע דוקא יהושע הלך להלחם בעמלק ולא משה?

ויש להקדים ולומר שהנה כל המידות הרעות שבעולם התחלקו לאומות העולם, ויש שני שרשים עקריים שהם עשיו וישמעאל (רציחה וניאוף) ומהם יש פרטים רבים, שכן בכל מידה רעה יש כמה פרטים, ולכל אומה יש את התכונה שלה. והנה אם כלל ישראל היה נקי לגמרי מכל מידות רעות לא היה כח לשום אומה שבעולם, אך כיון שגם לנו יש מידות רעות אנו נותנים כח באומה הזאת שיש לה ג"כ המידה הזאת. וכן להיפך, כשיש אומה עם מידה רעה קיימת בעולם, זה משפיע גם עלינו וקשה לנו להטהר ממדה זו.

והנה עמלק השורש שלו הוא "ולא ירא אלוקים" – כלל וכלל, שכן כל האומות יש להם יר"א במידה מסוימת כמ"ש "שמעו עמים ירגזון" וכו', אך עמלק אפי' בזמן גילוי פנים הגדול ביותר של יציאת מצרים וקריעת ים סוף כפר לגמרי וקופץ לאמבטי הרוחה, וזה ממש הפך תכונת עם ישראל שהם מצווים על יראת ה' אפי' בזמן הסתר פנים הגדול ביותר.

ולכן אין השם שלם עד שימחה זכרו של עמלק, כי כל עוד קיים עמלק בעולם - קיים שורש של "אין יראת אלוקים", וזה מפריע לשלמות השם שהוא כשכולם יכירו במלכותו ית'. והנה הדבר שהכי גורם ליראת ה' הוא עמל התורה, ולכן ברפידים כשרפו ידיהם מן התורה מיד בא עמלק. ומשה רבינו הי' איש האלוקים, שעלה לשמים, והיו לו גלויים בתורה, אך יהושע היה במדרגה פחות מזה ובזמן של יותר הסתר ולכן הוא הי' צריך יותר לעמל התורה (ובמדומה שהחת"ס כותב על זה באיזה מקום), וכיון שלהכניע את עמלק צריך לסגולה של עמל התורה שאליו יהושע היה שייך יותר בבחינה מסוימת ממשה רבינו, לכן דוקא הוא זה שנלחם בעמלק. (והי' לו כח להכניעו לגמרי כדמשמע בחז"ל עה"פ ויחלוש יהושע שמה שהשאיר את החלשים הי' ע"פ הדיבור).

ולכן בפורים שכלל ישראל קבלו עליהם את התורה מחדש - זה נתן להם כח להכניע את עמלק ולנצחו. וזה התפקיד שלנו בעולם, לעמול וליגע בתורה, ועי"כ נגביר את יראת שמים שלנו ונחליש כח עמלק יותר ויתר, עד שהקב"ה יעשה את התיקון הסופי במהרה בימינו אמן.

עניני פורים מהגרשז"א

● משלוח מנות - פרוז אינו יכול לצאת במשלוח מנות בי"ד למוקף, וכן מוקף אינו יכול לצאת במשלוח מנות בט"ו לפרוז, שכן מקבל המנה צריך שיוכל להשתמש בה באותו יום לסעודת פורים שלו, והרי אצלו זה לא פורים.

● פורים המשולש - מי שנוסע מי-ם לב"ב בערב פורים ונמצא שם בזמן קריאת המגילה (וכמובן שצריך לקרוא שם כי בפורים המשולש הכל שוים), אם הוא חוזר ל-ם באותו לילה א"צ להתנהג כמו ב"ב אלא כמו י-ם בלבד. אך אם חוזר למחרת בבוקר הוא נקרא "פרוז בן יומו" וצריך לקיים פעמיים פורים.

● מפעם אחרת: פורים משולש - מוקף שנוסע לפרזים בערב י"ד (יום חמישי אחה"צ) קורא שם את המגילה (כמו כל העולם), ואם הוא חוזר למוקפים באותו לילה א"צ לשמור פעמיים פורים אלא נהוג כמוקף בלבד. אך אם הוא חוזר למוקף רק ביום י"ד (יום שישי) נקרא פרוז בן יומו ושומר פעמיים פורים עם כל המצוות, ואם הוא חוזר למוקף במוצאי שבת (מוצאי ט"ו - ליל ט"ז) חייב רק בפרזים בלבד.

עניני פסח מהגרשז"א

● חמץ שבחצר אפי' פרטית אי"צ לבער שכן העופות וחיות אוכלים אותו.

● אפשר למכור קמח יבש וסולת יבשה במכירת חמץ.

● שאלתי אם אפשר לברך על בדיקת חמץ בעזרת פנס, והשיב בחיך: "תקנה לך נר, יש לך כסף? ..." (א"ה כנראה כוונתו מדוע להכנס לשאלות).

עוד ענינים שונים מהגרשז"א

● בברכת השבח - (על ברקים ורעמים וכו') רצוי לעמוד, אך אין זה הכרחי.

● מפסיקים לברכת רעמים וכו' אפי' באמצע הלימוד.

● שאלתי איך עושים שינוי השם, וענה מי שרוצה להחליף את שמו לשם אחר, אם הוא מתבייש בשמו הראשון ורוצה לשכוח אותו לגמרי - יקראו לו מעתה בשמו החדש בלבד (וכן לגבי כתובה וג'יטין), והשם הראשון יהי' שם שנשתקע. ואם הוא מעונין גם בשמו הראשון וגם

בחדש, ישתמש בשניהם, ויקראו לו בשניהם, ויקדים איזה מהם שירצה, ובלבד שלא יקדים כל פעם שם אחר, אלא יקבע איזה מהם שירצה להקדים וכך ישתמש בהם תמיד ללא שינוי הסדר מפעם לפעם.

● שאלתי אותו אם צריך כל פעם שמשתמשים בספר שש"כ להסתכל בהערות שלו בחלק ג', והשיב שתלוי מה, כי יש הערות שזה תיקון טעות, ויש שזה סתם הוספות.

שוב שאלתי אם אפשר לסמוך על הספר שש"כ בג' חלקיו כעל הוראה שלו עצמו, והשיב: "אנחנו כתבנו, ואם טעינו - טעינו". (לכאורה כוונתו שאפשר לסמוך על זה כעל כל הוראת הלכה שלו).

● מותר לומר את נוסח הוידוי שב"שומע תפילה" אפי' בימים שא"א במ תחנון.

● **לגבי יחוד** - חבורה של פרוצים שא"א לסמוך עליהם זה רק אם הם חבורה שמכירים אחד את השני, אך קבוצת אנשים זרים זה לזה (כגון באוטובוס) שפיר דמי.

ואם נשאר לבד באוטובוס ויש שם הנהג ועוד אשה, אין צריך לרדת מהאוטובוס, כי אז יוכל הנהג לנסוע לאן שירצה עם האשה.

מותר לאשה לנסוע לבד באוטובוס בעיר בלילה, כי אפשר לראות דרך החלונות.

כ' אייר תשנ"ג

התייעצתי עם רה"י שליט"א בקשר לשידוכים, הוא טוען שהרבה פעמים השדכנים "מרחמים" על הבת שתזכה לחתן טוב...

פרשת תזריע מצורע

שמעתי ממרן רה"י שליט"א בענין גיחזי ובניו, בהקדם שכל ענין הנגעים אינו נוהג היום, וכבר כתב הרמב"ם בפיהמ"ש על זה, והנה הרמב"ן ז"ל מחדש שכמו שנגעי בתים אינו נוהג אלא בארץ כך גם נגעי בגדים, שכן הטעם אחד - שנגעים אלו שהם למעלה מן הטבע יכולים לחול רק ב"ארץ אשר עיני ה' אלוהיך בה" (ואמר שתמוה מאוד לחדש דבר כזה מסברא). והנה בזמן הזה אשר החושך יכסה ארץ, אם כי הקב"ה ודאי משגיח על כל דבר מ"מ ההנהגה היא של הסתר פנים, א"כ אין לנו כיום ענין זה של נגעים כלל. אך אל יחשוב אדם שלום עליך נפשי ח"ו, אלא יצטער ביותר על כי רמתו הרוחנית כ"כ נמוכה שאין לו זכות לראות בעיניו מה שפוגמים החלאים. וכע"ז אמר הגאון מוילנא זצוקלה"ה שכיום אין מיתה בפועל מעוון כרת, שכן בזמן ביהמ"ק הי' קיים והיה השגחה גלויה לא הי' שייך שנפש הישראלי שנכרת משרשו ח"ו ימשיך להתקיים בגופו, אך כיום אע"פ שנכרתה נפשו מ"מ ממשיך להתקיים כבהמה או גוי וזה רק ממיעות הדורות, אמנם בתוך הסתר פנים זה יש גם חסד גדול שאפשר לשום בתשובה אפי' מעוונות כאלו כי הנפש לא נכרתה לגמרי (עי' בנפש החיים באריכות).

והנה כתב המהר"ל שממונו של אדם יש לו קשר רוחני אליו, ולכן הנגעים מתחילים בביתו, ואם אינו חוזר בתשובה מופיעים על בגדיו, ואם גם אז לא ישוב יהיו על בשרו שגם הוא אינו עצמיות האדם אך זה מלבשו הקרוב ביותר אליו שכך ברא אותו הקב"ה. ורפואתו היא שישב בדד ושם יהיה פנוי להרהר בתשובה, וגם לא יהיה במגע עם אנשים העלולים לקלקל אותו אלא רק הכהן "שמפיו יבקשו דעת" יוצא אליו וממילא גם מוכיח אותו, וכך הוא יתעורר לתשובה ואז מיד יסור הנגע בדרך נס ופלא (עי' תוס' נידה ב: סוד"ה התם תרתי לריעותא).

והנה גיחזי הי' אדם גדול שכן זכה להיות משמשו של אלישע והיה מכין איתו את השעור (עי' בירושלמי), רק שהיו לו מידות רעות שהשתלטו עליו כגון שמנע מתלמידים להכנס בגלל כבוד, ודרך אחרי נעמן בגלל חמדת הממון, וזה גרם שבמקום קידוש ה' שנהי' ע"י שנסתלקה הצרעת נהי' חלול ה' ח"ו ע"י שבקש כסף כאילו בשם הצדיק אלישע, ואולי לכן הוכרח "צרעת

נעמן" עצמה לחזור לעולם ונדבקה בגיחזי ובניו (א"ה אולי אפשר לפרש עוד שבצרעת זו עצמה שנדבקה בגיחזי נהי' קדוש ה' ע"י פורענות מידית שהוא קיבל ודו"ק).

ועכשיו שגיחזי נהי' מצורע הייתה לו אפשרות להרהר במצבו ולשפר את מידותיו, ואז תכונת הגדלות שלו נתגלו שוב וזכה שנעשתה תשועה גדולה לישראל על ידו, ודו"ק היטב. (א"ה אמנם צ"ע שם בגמ' סוטה מז. דמשמע שגיחזי לא חזר בתשובה ע"ש).

עוד אמר שמצינו שלשון טבילה בתורה מופיעה בתור "כיבוס", ורק בתורה שבע"פ נמסר הסוד הזה שטבילה מטהרת, וכפי הנראה שענינים כאלו רוחניים אין ראוי להיות כתובים מפורש באופן שכל אדם יוכל לגשת אליהם אלא רק ברמז וישראל שקבלו את התורה שבע"פ מבינים את הרמזו כאן.

פרשת אמור

אמר רה"י שבענין טומאה בחיבורים יש מחלוקת הראשונים ז"ל, שהנוגע במת כל זמן שמחובר אליו יש לו דין מת ממש ונקרא אבי אבות הטומאה, ומי שנוגע בו הופך להיות אב הטומאה כאילו נגע במת ממש, ומדברי התוס' והר"ש בכמה מקומות משמע שזה מדאו'. והאבני נזר רוצה להביא רא' מפירש"י להפטר אמור (יחזקאל מ"ד) "ואחרי טהרתו שבעת ימים יספרו לו", ומפרש רש"י "אחר פרישתו מן המת, כך שנויה במו"ק", והוא מפרש שהכוונה שאחרי שיפסיק להיות מחובר למת אז יתחילו לספור לו שבעת ימי טומאה, אך כל עוד הוא נוגע במת הרי הוא כמת עצמו וא"א להתחיל לספור לו ימי טומאה.

אמנם קשה על זה, שמצינו בלשון התורה "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים", ושם צריך לפרש על הפסקת הזיבה עצמה, ואעפ"כ אין הבדל בין זמן הזיבה לזמן שהפסיקה לענין חומרת הטומאה. ואם לחידוש כזה גדול רומז רש"י היה צריך לפרש יותר.

על הענין שכה"ג אסור ליטמא לקרובים וכהן הדיוט מותר, כתב האבני נזר סברא שכהן הדיוט כל מעלתו נובעת מצד משפחתו שהוא בן למשפחת כהונה, ולכן מסתבר שיהי' מותר לו ליטמא להם, משא"כ כהן גדול שכל מעלתו (שיותר על אחיו) היא מצד עצמו ולכן אפי' למשפחתו אינו מיטמא.

והנה חלק גדול מהספר "פרשת דרכים" דן האם היו האבות קודם מתן תורה ישראל גמורים או בני נח. ובאמת כל ענין גירות לומדים מסדר הגרות שהיה במתן תורה. והשב שמעתתא מביא בשם המהר"ל מפראג ראי' שהיו בדין ישראל ממש"כ "בוכה למשפחותיו" - על עסקי משפחות שנאסרו להם, ואם איתא שהיו בני נח א"כ גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואיך היו להם עסקי משפחות?

ודבריו תמוהים טובא, שהרי גם אם נאמר שהיו כבני נח קודם מתן תורה, מ"מ נשארו עסקי משפחותם, שהרי כל הסיבה שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי זה מפני שעם ישראל הוא מציאות נפרדת משאר אומות העולם ולא יתכן להיות "יהודי בן גוי", ולכן גוי שנהיה ישראל ע"כ לומר שהוא כקטן שנולד. אבל במתן תורה שכלל ישראל נכנסו לגירות, הרי כל מה שזכו להגיע לכך זה רק בגלל שהם ממשפחת אברהם יצחק ויעקב, ואיך אפשר לומר שהיה נוצר ניתוק ע"י זה.

ובענין זה אמרו חז"ל חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, וביאר בנפש החיים... (חסר כאן) ומ"מ חיוב גמור הוא על כל אדם לומר זאת. (עי' לעיל פרשת לך לך).

פרשת במדבר

הבכורות היו צריכים פדיון אע"פ שניטלה מהם זכות העבודה, מזה רואים שהיה בהם ענין של קדושה שלא פקע בכדי.

פרשת נשא

רה"י הביא את הרמב"ן שכותב שפרשת סוטה היא המצוה היחידה בתורה שמבוססת על למעלה מדרך הטבע. אמנם גם פרשת נגעים היא למעלה מדרך הטבע ולכן נוהגת רק בא"י (כמו שכתבנו בשם הרמב"ן לעיל בפרשת תזריע), אך שם מדובר שהמקרה קרה למעלה מהטבע (הופעת הנגע) ואילו צורת ההנהגה שלנו עם הנגע היא טבעית, משא"כ בסוטה שמוטל עלינו לעשות דברים שפועלים למעלה מדרך הטבע. והסיבה לזאת היא החומרה הגדולה בה התייחסה התורה למה שמפריע להשראת השכינה בישראל (א"ה אולי לכן נסמכה פרשת סוטה לפרשיות המחנות שעוסקות בהשראת השכינה בישראל).

והנה המשנה בשלהי סוטה (מז). אומרת "משרבו המנאפים פסקו המים המרים וריב"ז הפסיקן שנאמר לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו'", והענין לכאורה הוא שבגלל ירידת הדורות נחלשה השראת השכינה בישראל וכבר אין מקום למצוה זו המבוססת על נס, וכן כל המשנה משם והלאה מדברת על ירידת הדורות שזה בטל וזה בטל.

וגם המצוה של עגלה ערופה בטלה כמ"ש שם משרבו הרוצחנים בטלה עגלו ערופה, וכידוע גם מצוה זו היה בה משהו למעלה מדרך הטבע כמ"ש בתרגום יונתן שהיה נחיל של תולעים יוצא מראש המת ומגיע עד הרוצח ודנין אותו (וצ"ע איך אפשר לסמוך על התולעים בתור בירור? וי"ל שאז קל יותר למצוא עדים ולחקור בדבר). אמנם מהגמ' משמע שזה יותר ענין הלכתי שכן עגלה ערופה אינה באה אלא על הספק ומשרבו הרצחנים אנו מכירין בהן מי הרגיל בהן להרוג (א"ה). מהגמ' שם משמע שגם ביטול מים המרים הוא ענין הלכתי, שבזמן שאין האיש מנוקה מעוון אין המים בודקין את אשתו).

ונסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה שהרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, וידועה השאלה שאיפכא מסתברא שכן הוא ראה סוטה בקלקולה ואיזה חשק יהי' לו עכשיו לעבירה? אמנם זה כלל גדול שאדם שלא הגיע למדרגה שהשכל שולט על תכונותיו הרעות, אז גם בזמן שרואה סוטה בקלקולה הוא יותר מתפעל מהעבירה מאשר מהעונש.

ובענין הזה מובא במדרש סיפור לבן שרצה לגמול את אביו השיכור משתיית יין הלך והראהו שכור שוכב ברחוב בנבלותו. התכופף האב והריח מפיו ריח טוב של יין, ושאל אותו: היכן השגת יין טוב כזה? ... אמנם התורה מצוה וידעת היום והשבות אל לבבך והלב הוא העיקר הנזכר בתורה "לעבדו בכל לבבכם", את ידיעת המח לא מזכירה התורה אלא רק את הלב, כי הלב הוא החשוב ביותר לבצע למעשה את מה שיודעים, ולכן כתוב "מכל משמר נצור ליבך" שהוא האבר החשוב ביותר.

ואמרו חז"ל "הצדיקים ליבם ברשותם", פי' שהם מצליחים להתנהג אך ורק לפי מה שהשכל מחייב, אבל הרשעים לבם שולט עליהם, והנה אנחנו רואים איך שאדם מחבל כל מיני תחבולות להשיג את מה שהוא רוצה, ובעצם אם הוא ישיג את זה ויכנע ליצרו הוא יהי' עבד עבדים. והחרדים כותב שכשהיצר בא לאדם בטענות שיהי' לו טוב וכבוד אם יעשה דבר זה, צריך לענות לו: "נכון, אני באמת רוצה כבוד, אך לא פירוורים כאלו שאתה נותן לי, אלא את הכבוד האמיתי!". ואם אותו אדם יעשה תחבולות איך שלא להכנע לדרישות היצר אז הוא מלך מלכים ששולט על ליבו. ואין דבר מתוק יותר מעמל התורה. והרבה פעמים מתפעלים מסיפורים על מעשי גדולי ישראל, הח"ח וכדומה, ולכאורה מה הגדלות סה"כ הם עשו משהו הגיוני שהשכל מחייב? אלא כיון שהאדם כ"כ מלא בנגיעות ושאר ענינים, אם יש משהו שנוהג ע"פ השכל הישר בלבד זה כבר דבר מיוחד שראוי להתפעלות...

מוצאי שבועות

חז"ל אומרים שדוד המלך נענש בגלל שקרא לדברי תורה "זמירות", וצ"ע א"כ איך זה נכנס לספר תהילים שכולו נכתב ברוה"ק? אך הענין הוא שבאמת אסור לגשת אל התורה בתור "זמירות" כל' שזה דבר מהנה בלבד וכו', אלא צריך ללמוד באימה ויראה כי זה תורת ה', אמנם אין זה סותר שבשעת הלימוד ירגיש הנאה כי פקודי ה' משמחי לב, ואדרבה כך יפתח לבו להבין יותר. ואותו דבר לגבי שירים וניגונים, אפשר לכוון בהם לבקש מהקב"ה מה שצריך וכו' ואז זה חלק מהעבודה של איש הישראלי, אך אם מכוונים לשם ההנאה ושעשוע בעלמא תורה חוגרת שק וכו'. והקב"ה יראנו מתורתו נפלאות.

בשם מוהר"ח ויטל זלה"ה - הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, כי כשאדם נופל כבר למצב של עבירה אז קשה מאוד לצאת מזה. והעצה היא שלא להגיע למצב המאפשר עבירה בכלל. וזה פירוש "לידי עבירה" - כמו "ידות נדרים". וזה ענין שכל הנודר כאילו בונה במה, והמקיימו כאילו הקריב עליה. דהנה ידוע דעת הרמב"ם דענין הקרבנות בא להוציא את ישראל מעניני ע"ז. והרמב"ן חולק עליו שח"ו שזה כל ענין הקרבנות. אמנם לגבי במה מודה הרמב"ן שזה צורך שעה, ואין זה הדבר הרצוי ביותר. כך בנדרים, רצון התורה שאדם לא יזדקק להם אלא יעשה מה שצריך תמיד בכח שכלו. אך אם אין ברירה ויצרו מתגבר עליו מותר לו לידור ולקיים כדי להנצל מעבירה (א"ה אני מסופק כעת אם הדברים האחרונים היו ממרן רה"י זצוק"ל או הוספה שלי).

עוד כמה דברים שנזכרתי כעת

ירדתי פעם במדרגות של הפנימיה ושרקתי איזה ניגון. רה"י בדיוק עלה וראה אותי, ואמר: "אין דרך בני הישיבות לצפצף בפיהם"...

חשבתי להצטרף לשיעור דף היומי שהתקיים בשערי חסד בלילה כדי לדעת עוד מסכתות, שאלתי את רה"י וגער בי בחזקה שלא לעשות את זה בשום אופן, "זה לא בשבילך!". הוא ראה שנבהלתי מאוד ואמר לי: "לא התכוונתי לצעוק עליך, רק רציתי שתבין שלא לעשות את זה".... רה"י נכנס לחדר להעיר אותנו לסדר ב', הוא ראה ששמתי משהו על העיניים בגלל האור, ואמר לי: "זה לא בסדר! בחור צעיר צריך לדעת לישון מול האור"....

נכנסתי למקוה ביום שישי וראיתי שרה"י נכנס לפני, מיד הסתובבתי ורציתי לצאת בגלל כבוד רבו, הוא שם לב לזה, וסימן לי עם היד שלו בחזקה שאכנס בחזרה ולא אצא בשום אופן בגללו!

תמונות מהוי הישיבה בשנים הנ"ל

